

DEILISKRÁNING FORNLEIFA AÐ HÖMRUM VERKEFNISNÚMER: 3164

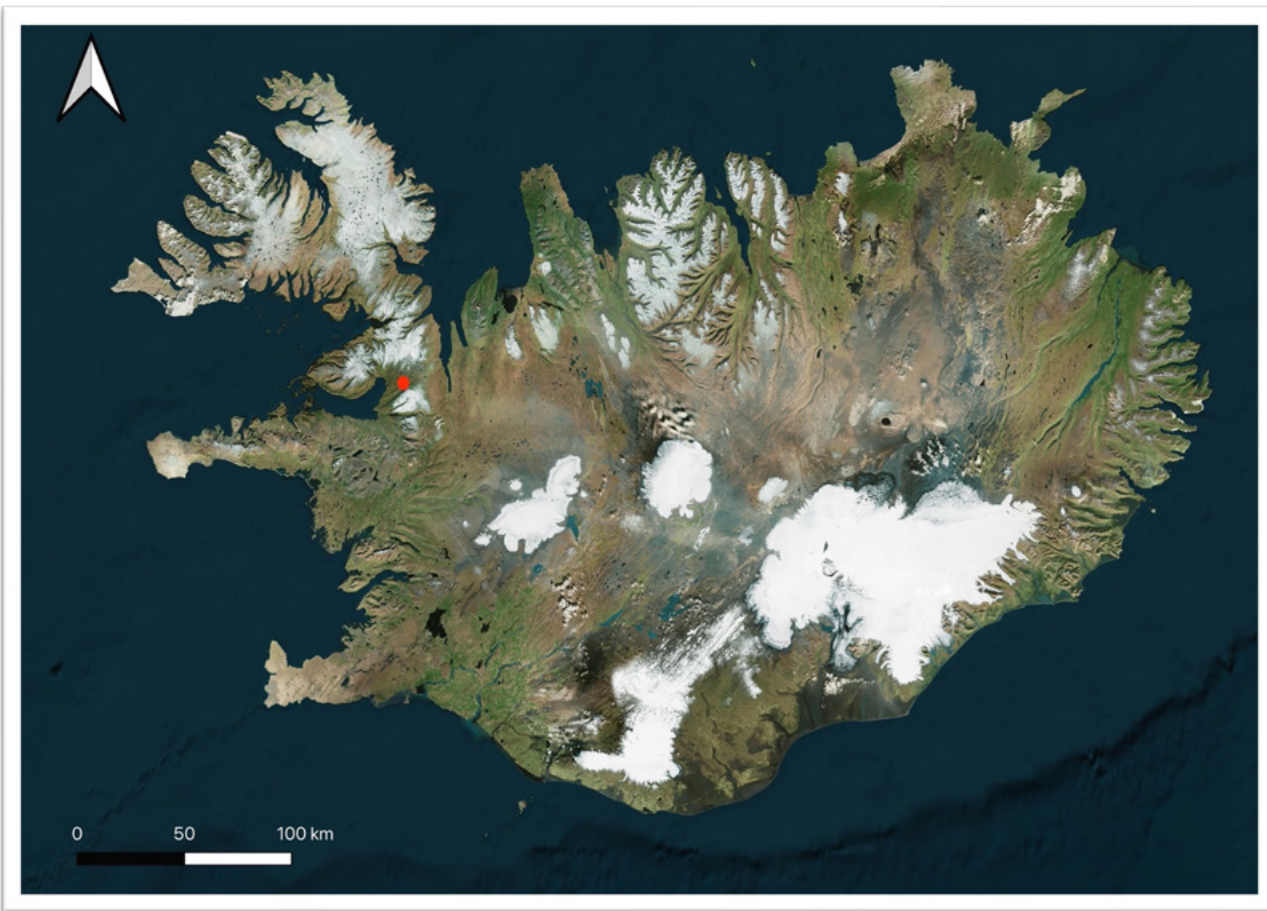
Dr. Kevin Martin
Fornleifafræðingur
Sóltún 6A, Hvanneyri
Sími: 7734748
Netfang: irisharch@gmail.com
December 2023

Efnisyfirlit

Inngangur	3
Lög um skráningu fornleifa á Íslandi	8
Fyrri fornleifaskráningar í nágrenni.....	10
Skoðun á gagnagrunninum Sarpi	11
Skoðun á eldri kortum af svæðinu	14
Fornleifaskráning rannsóknarsvæðisins.....	16
Ráðleggingar	20
Heimildarskrá.....	22

*Forsíðumynd: Kort af deiliskipulaginu ásamt rannsóknarsvæði. (KM 2023)

Inngangur

Mynd 1: Staðsetning rannsóknarsvæðisins (rauður punktur) á Hömrum, Laxárdal, Dalabyggð (Bing Sat. Basemap)

Í november 2023 hafði landeigandi að Hömum, Ketill Gunnarsson, samband við höfund og óskaði eftir fornleifamati á landi hans (Mynd 1). Landeigandi er að byrja á fyrstu stigum umsóknar um framkvæmdarleyfi til sveitafélagsins og fékk ráðgjöf frá Minjastofnun Íslands um að fyrst skrá fornleifar á fyrirhuguðu byggingarsvæði. Svæðið sem rannsakað var er um 0,65 ha (Mynd 2).

Hamrar eru staðsettir í Laxárdal, Dalabyggð um 900m vestur af Laxárdalsvegi nr. 59. Rannsóknarsvæðið er staðsett á bratttri brekku sem nær uppað melum sem kallast Hamraborgir og er þaðan gott útsýni til suðurs og austurs. Land Hamra afmarkast til vesturs með Sámsstaðaá og Laxá til suðurs. Næsti bær eru Samsstaðir, 2.44km í vestur og Svalhöfði, 2.39km í austur. Rannsóknarsvæðið hefur ekki verið raskað vegna nútíma uppbyggingu og ekki verið snertur síðan

hann fór í eyði 1946.¹ **Miðjuhnit** svæðisins eru **65.209135, -21.453993 (65°12'548"N, 21°27'240"W)**, ISN93: **385175, 525544**. Fornleifaskráningin fékk leyfisnúmer **3164** frá Minjastofnun Íslands. Næstu friðlýstu fornleifar eru Lambastaðanes (nr. **38001201**) sem er í 10km fjarlægð (frá jaðri 100m helgunarsvæðis) suð-vestur af viðkomandi svæði. Auk þess eru í 3,9 km fjarlægð friðaðar fornleifar við Sólheima (nr. **DA-082:**) (Mynd 3). Farið var í gegnum ýmsar heimildir svo sem örnefnaskrár, Sýslu- og sóknarlýsingar, manntalsskrár og Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1703, sem eru sýndar hér að neðan.

Saga svæðisins frá Pétursson, E. (2003) *Dalasýsla: sýslu- og sóknarlýsingar*. Sögufélag.

Laxárdalur liggur milli tveggja hálsa frá sæ til austnorðurs að fjalllendum [...] milli Dala- og Strandasýslna, og rennur Laxá eftir endilöngum dalnum, sem heita má einn hreppur, því aðeins fjórir bæir standa fyrir innan Hjarðarholtsháls. Hjarðarholt er þingstaður, og kallast sveitin því Hjarðarholtsþingsókn. Eru hennar takmörk frá ánni Fáskrúð suður að Haukadalsá sem aðgreinir Miðdali, en að landsunnanverðu landamerki milli Þorbergsstaða og Þorsteinsstaða.

Hamrar, 16 hndr., líkir landkostir og gæði, en hagaminna á vetrum er á þessum jörðum þegar svo langt kemur fram í dalinn. Bærinn stendur undir litlum kletthömrum, hátt í hálshlíðinni, þar fyrir framan rennur Hólmavatnsá ofaní Laxá.

Kirkjan á Sauðafelli á Hlíðartún í Sökkólfssdal, Kross í Haukadal og Hamra í Laxárdal, hvör 16 hndr. afrétt í öllum Sandsdal; 5hndr. í Saurbæjarfjöru; í fríðu 24 málnytukúgildi. Báðar kirkjurnar eru nú altimburhús.

¹ Þetta er ártal sem var vísað til í Sarpur gagnagrunnsfærslu fyrir bæinn Hamra

Hamrar í Jarðabók

Hamrar.

Jarðardýrleiki xvi.

Eign Sauðafellskirkju í Miðdölum

Ábúandinn Margret Jónsdóttir.

Landskuld lxxx álnir. Betalast í landaurum.

Leigukúgildi v. Leigur betalast í smjöri heim eða skikkast annarstaðar.

Túnið sumpart sljett, sumpart þýft, viðá snögt. Engjar á dreif viðlendar, misjafnt grasgóðar. Hagar í besta máta og viðlendir. Selstaða er í heimalandi góð, jafnlega brúkuð. Útigangur heilnæmur þegar niðri nær, en mjög vetrarhart.

Kvikfjenaður er þar iii kýr, í kvíga, i kálfur, xxxiii ær, ii sauðir geldir, xxx lömb, ii.

Hestar, ii. Hross. Þar kann að fóðrast iii kýr, xl ær, lömb, iii hestar.

Heimilismenn vi.

Lax og silúngsveiði hefur þar verið að stóru gagni; nú um nokkur ár hefur hún ekki iðkuð verið, og ekki gengið í ána að neinum riðum. Í stöðuvötnunum þar mætti og veiða silúng. Álfra eggver kann að vera að nokkru gagni þegar til vill. Grasatekja hefur verið í betra lagi, nú lakari. Hvanni og hvannarætur lítilsháttar.

Bæjarlækurinn grefur stundum túnið; item stendur í því vatn og grefur úr jörðina.

Engjum spillar sami lækur, með því hann ber á þær leirmóðu, so þær spretta ekki.

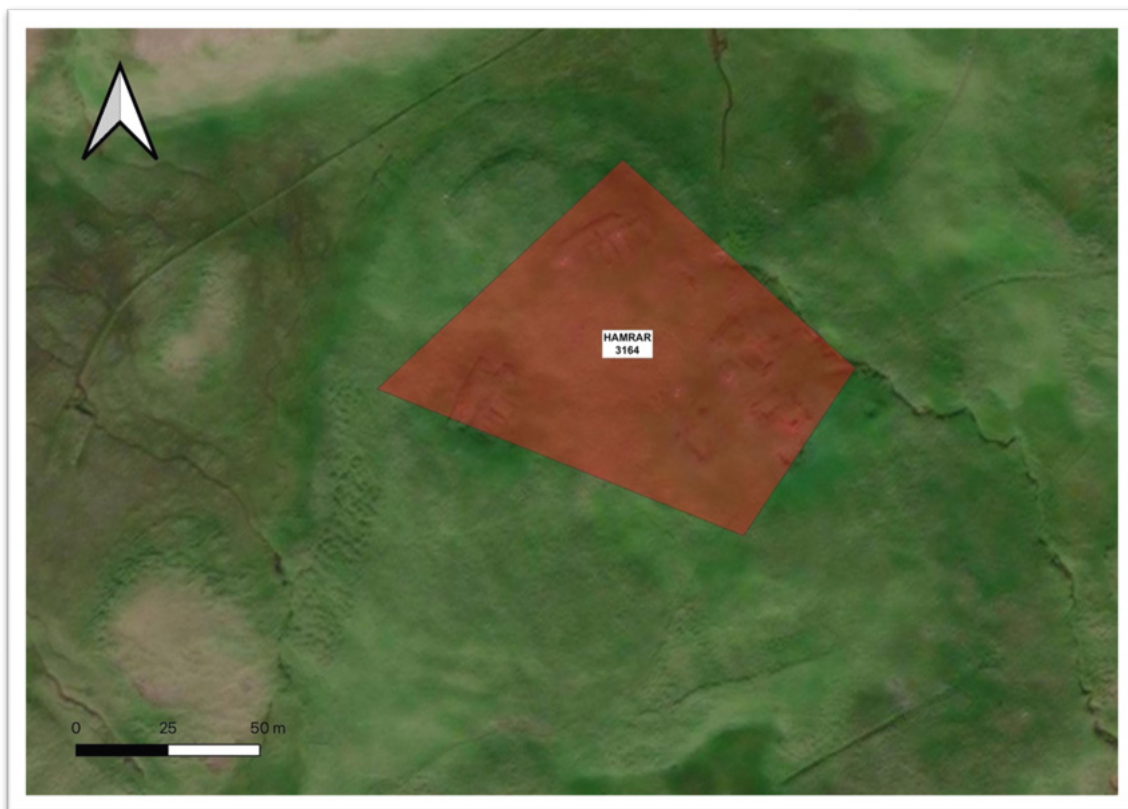
Þar er mjög snjóasamt á vetur og óveðrasamt. Vatn þrýtur oft, of verður þá stundum að þiða vatn úr snjó til að gefa fjenaðinum; stundum næst vatn lánan veg í burt. Kirkjuvegur er mjög langur og erfiður til að sækja á vetrardag.

Magnússon, A. og Vídalíns. P. 1925-1927, Jarðabók VII, P. 72-73.

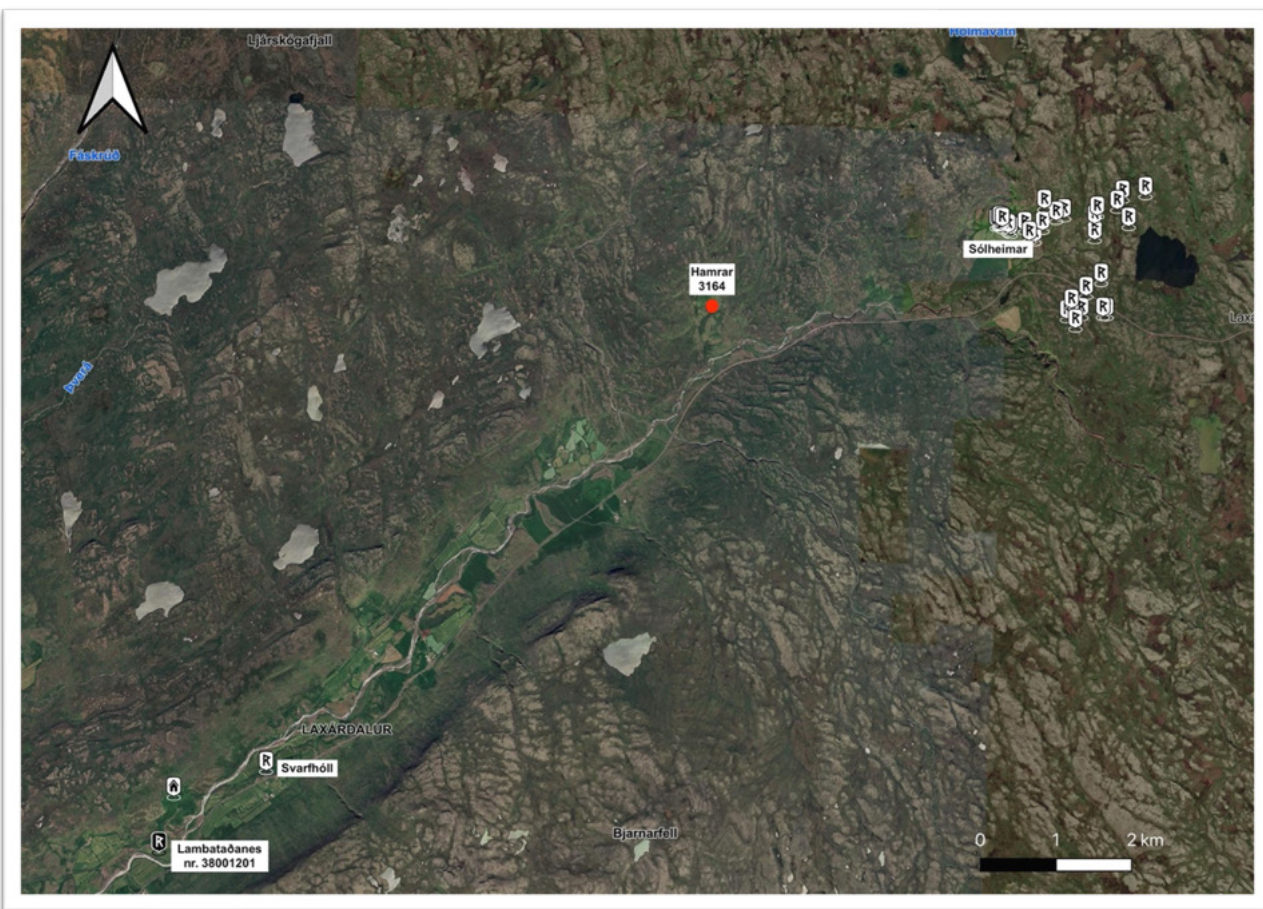
Manntal 1703

Sex skrár í manntalinu 1703 eru til um einstaklinga sem bjuggu að Hömrum í Laxárdal í Dalasýslu. Nöfn og tilvísunarnúmer eru skráð hér að neðan.

Arnór Ormsson, Auðkenni: 13125, Jón Ormsson, Auðkenni: 13126, Páll Ormsson, Auðkenni: 13127, Hallgerður Ormsdóttir, Auðkenni: 13128, Guðrún Ormsdóttir, Auðkenni: 13129, Margrjet Jónsdóttir, Auðkenni: 13124

Mynd 2: Kort sem sýnir rannsóknarsvæðið að Hömrum í rauðu. (KM 2023)

Mynd 3: Friðlýstar/Friðaðar fornleifar í nágrenni Hamra (Minjastofnun íslands gagnagrunnur)

Lög um skráningu fornleifa á Íslandi

Eftirfarandi tilvitnanir eru af vefsíðu Minjastofnunar Íslands (www.minjastofnun.is). Þar kemur fram núverandi löggjöf á Íslandi er varða fornleifar (Lög um menningarminjar nr. 80/2012). Allar ráðleggingar varðandi fornleifar sem fram koma fylgja þeim lögum í hvívetna. Frekari skýringar á löggjöfinni má finna í hlekknum hér að neðan.²

Forngrípir eru lausamunir 100 ára og eldri sem menn hafa notað eða mannaverk eru á og fundist hafa í eða á jörðu eða jökli, í vatni eða sjó. Skip og bátar frá því fyrir 1950 teljast til forngripa. Til forngripa teljast einnig leifar af líkómum manna og hræjum dýra sem finnast í fornleifum, svo sem fornum haugum, dysjum og leiðum.

Umhverfis friðaðar fornleifar er 15 metra friðhelgað svæði og gilda sömu reglur um það svæði og um fornleifarnar sjálfar. Hvers konar röskun, byggingarframkvæmdir eða aðrar framkvæmdir á fornleifum og á friðhelguðu svæði umhverfis þær eru óheimilar án leyfis Minjastofnunar Íslands. Friðlýsa má samfelld svæði þar sem fleiri en einn minjastaður telst hafa sérstakt menningarsögulegt gildi. Umhverfis friðlýstar fornleifar er 100 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra.

Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

1. búsetulandslag, skrudgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum,
2. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógrofum, kolagrofum og rauðablæstri,
3. tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita,
4. vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir,

² <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2012080.html>

leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra,

5. virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum,
6. þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð,
7. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum,
8. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið,
9. skipsflök eða hlutar þeirra.

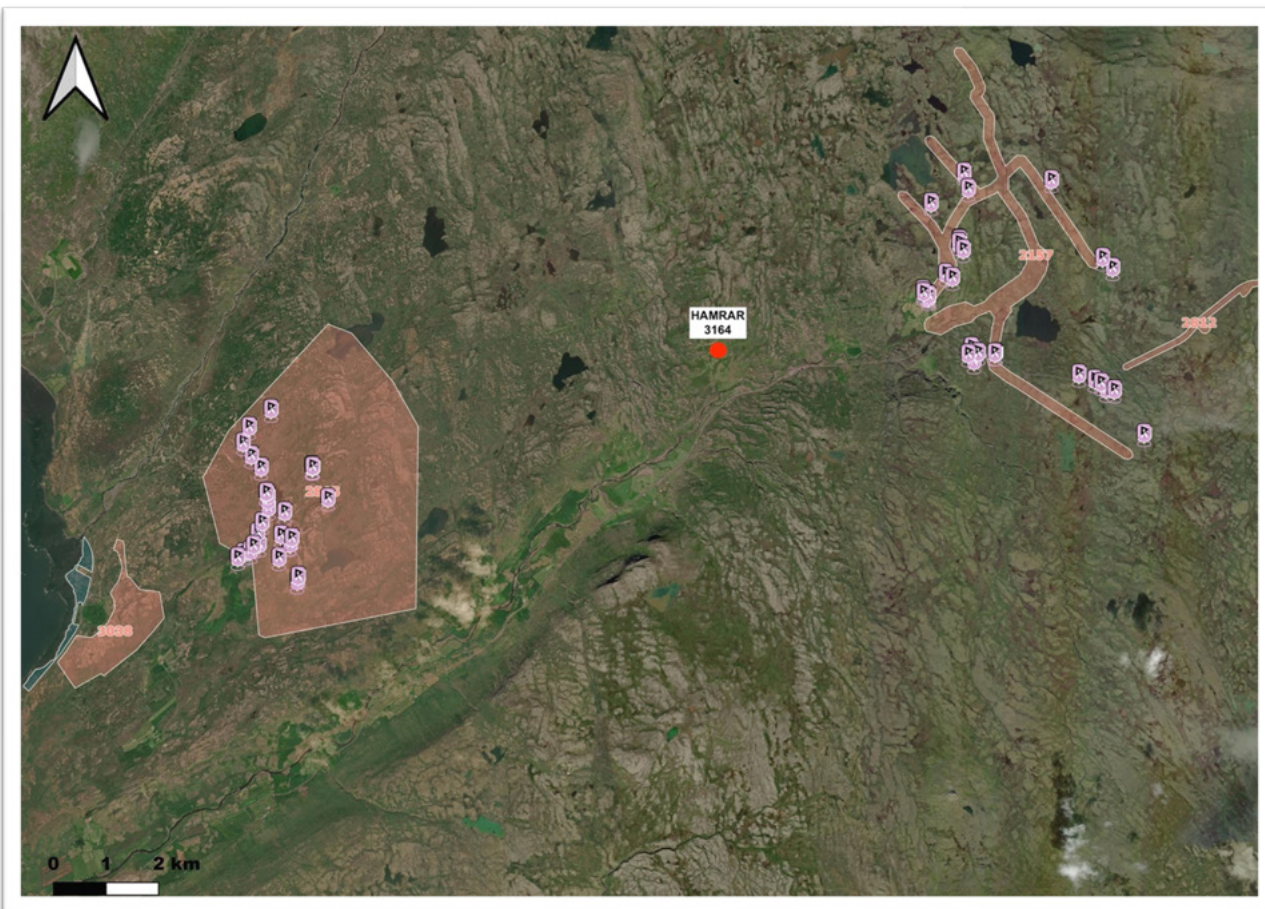
Varðveislustig fornminja eru tvö: friðun og friðlýsing. Fornminjar (forngripir og fornleifar), 100 ára og eldri, eru sjálfkrafa **friðaðar** nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands. Þá eru skip og bátar eldri en 50 ára sjálfkrafa **friðuð**.

Friðlýsa má fornleifar, skip og báta sem hafa menningarsögulegt, vísindalegt eða listrænt gildi. Ráðherra ákveður friðlýsingu að fenginni tillögu Minjastofnunar Íslands.

Fyrri fornleifaskráningar í nágrenni

Fimm fornleifarannsóknir hafa verið skráðar á svæðinu en þær innihéldu ekki Hamra (Mynd 4).

- 2023 Antikva ehf, **(3120)** Ljárskógar. Fornleifaskráning vegna deiliskipulags
- 2023 Kevin Martin, **(3038)** Fornleifaskráning í Ljárskógum, Dalabyggð
- 2022 Byggðasafn Skagfirðinga, **(2812)** Fornleifaskráning vegna breytinga á hluta Laxárdalsvegur í Hrútafirði
- 2019 Fornleifastofnun Íslands, **(2157)** Sólheimar í Dalabyggð. Aðalskráning forminja vegna vindorkugarðs.
- 2018 Bjarni F. Einarsson, **(2815)** Fornleifaskráning í landi Hróðnýjarstaða í Dalabyggð vegna fyrirhugaðs vindorkugarðs

Mynd 4: Svæði sem sýna fyrri fornleifarannsóknir (3120), (3038), (2815), (2157) og (2812) í Laxárdal. Rauði punkturinn sýnir svæðið á Hömrum (3164) sem um ræðir (Minjastofnun Íslands, gagnagrunnur).

Skoðun á gagnagrunninum Sarpi

Höfundur kannaði gagnagrunninn Sarp og fann tvær skráningar sem sýna gamlar byggingar að Hömrum. Báðar skráningar eru svart-hvítar myndir teknar að Hömrum af Sigurhans Vigni (1894-1975). Í skráningunni segir að myndirnar séu teknar á árunum 1966-1968. Lýsingin á báðum myndum segir að búið hafi verið á bænum til 1946. Báðar myndir má sjá að neðan sem Mynd 5 & 6. Myndirnar sýna nokkrar byggingarrústir að Hömrum í mun betra ástandi en í dag. Á einni myndinni (Mynd 5) má greina uppistandandi vegg (líklega í íbúðarhúsinu 3164-08) í frekar góðu ástandi og má greina vel síldarbeinamynstur í torfveggnum. Mynd 6 er úr meiri fjarlægð og sýnir fleiri byggingar við bæinn. Það er túlkað að byggingin sem sést hægra megin sé íbúðarhúsið (3164-08) og rústirnar til vinstri eru túlkaðar sem Búfjárhús (3164-11).

Mynd 5. Rústir að Hömrum frá miðjum sjötta áratug síðustu aldar. Sjá má síldarbeinamynstrið í torfveggnum. (Sigurhans Vignir) Sarpur Nr. 2012-1-124.

Mynd 6. Rústir að Hömrum frá miðjum sjötta áratug síðustu aldar. (Sigurhans Vignir) Sarpur Nr. 2012-1-123.

Nokkur örnefni eru skráð í nágrenni rannsóknarsvæðisins og má finna lista með þeim öllum hér að neðan:

Sigtryggur Jónsson var Heimildamaður in 1967. Ari Gíslason var skrásetjari.³

Þónokkuð af örnefnum eru skráð í landi Hamra. Nánari lýsingu má finna á vefnum nafnid.is, sjá hlekk í neðanmálsgrein hér að neðan. Hér fyrir neðan má finna örnefni skráð í Sarp. **Nr. 137562-83.** Tekið skal fram að ekki var hægt að fá áreiðanlegar upplýsingar um nákvæmar staðsetningar einstakra minja sem getið er um í örnefnaskrá.

Akurbrekka, Akurbrekkavad, Bakkafell, Beinhóll, Beinhólsbárð, Bjarnarvarða, Borgerendi, Borgir Breiðeyrar, Byrgi, Byrgisflói, Byrgishóll, Bæjarlækur, Bæjartjörn, Bælisbrekka, Dagmalaeyri Dagmálhóll, Dausmannkvísl, Dausmannkvíslarfloi, Dausmannvatn, Djúpadalsbárð, Djúpidalur Efri -Móhóll, Einbúafloi, Einbúhrygg, Einbúi, Litli-Einbúl, Stóri-Eldborg, Engi, Engislækur, Engisvatn, Engjanef, Fiskivätn, Fjallhryggssendi, Fjallhryggur, Fjörðungavatn, Fjósflät, Framtún, Gráborg, Gullhamar, Gullhamarsvatn, Háabrekka, Hádegisholt, Hamrafljót, Helguhóll, Hesthúshóll, Hjarðarfell, Hólastykki, Hólmavatn, Hólmavatnsá, Hólsvatnkelda, Hólsvatn, Húsabárd, Húsaborg, Hyrnuholt, Hæstaborg, Illavatn, Illavatnshrygur, Illavatskelda, Kinn, Kirkjuvað, Kolludalur, Kolluhóll, Kristínarfoss, Krókhólar, Krókur, Kvíaból, Kvíavarða, Lambhagkísl, Lambhagavatn, Langavatn, Laxá, Leynifit, Leyningar, Litli-Ein, Lyklhóll, Längubrekkur, Midborg, Miðmorgunsvaða,

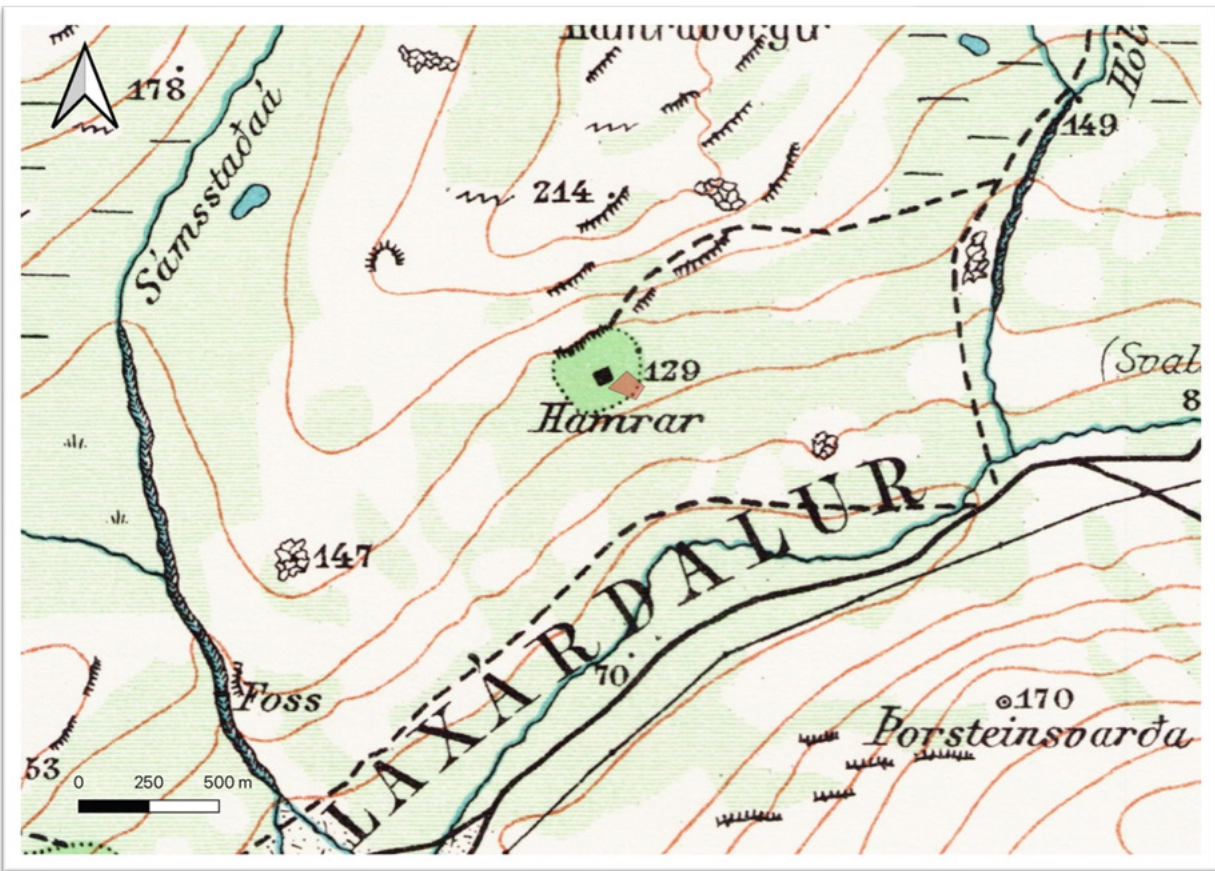
³ <https://nafnid.is/ornefnaskra/16183>

Miðmundhóll, Móabard, Mógrafabrekka, * Móhóll, Efri- * Móhóll, Neðri- Móholt, Mómýrasund, Náttmáhóll, Neðri-Móhóll, Nípa, Nípusund, Nóndalur, Orustulág, Reyðarvatnshíð, Reiðgatihuryggur, Reidgátvatn, Sámstaðá, Sandhóll, Sandhólsflói, Sandhólslækur, Sel, Selhæðavarða, Selhæðir, Selækúr, Síki, Snjófannaás, Skiphól, Skjónalág, Skjjöld, Skógarvád, Skollhóll, Skriður, Stapar, Steinsvatnabrekkur, Steinsvatnak, Steinsvatten, Stekkjarbrekk Stekkjardalur, Stekkjarrhygur.

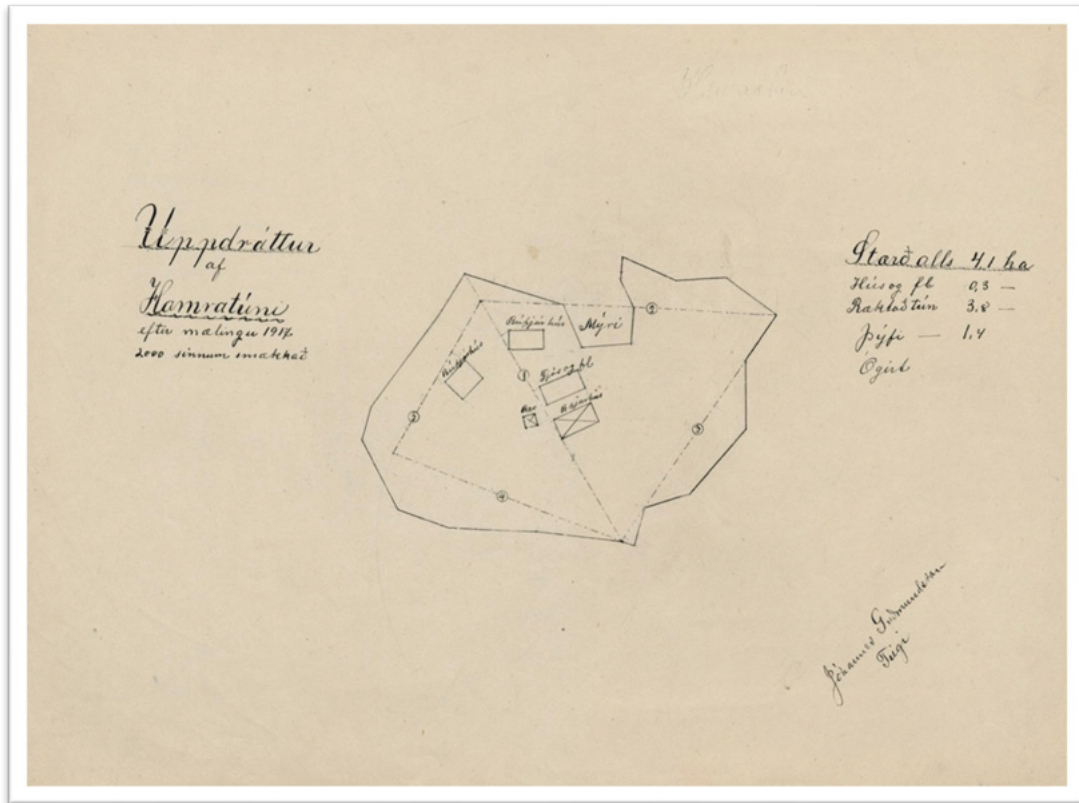
Skoðun á eldri kortum af svæðinu

Höfundur skoðaði eldri kort af viðkomandi svæði til að sjá hvort þau sýndu vísbendingar um fornleifar. Á korti Herfingjaráðs (1905-1915) er bærinn Hamrar merktur inn og sýnir eina byggingu (svartur kassi) sem sýnir staðsetningu bæjarins (Mynd 7). Höfundur hefur hnitað inn rannsóknarsvæðið á Herfingjaráðskortið.

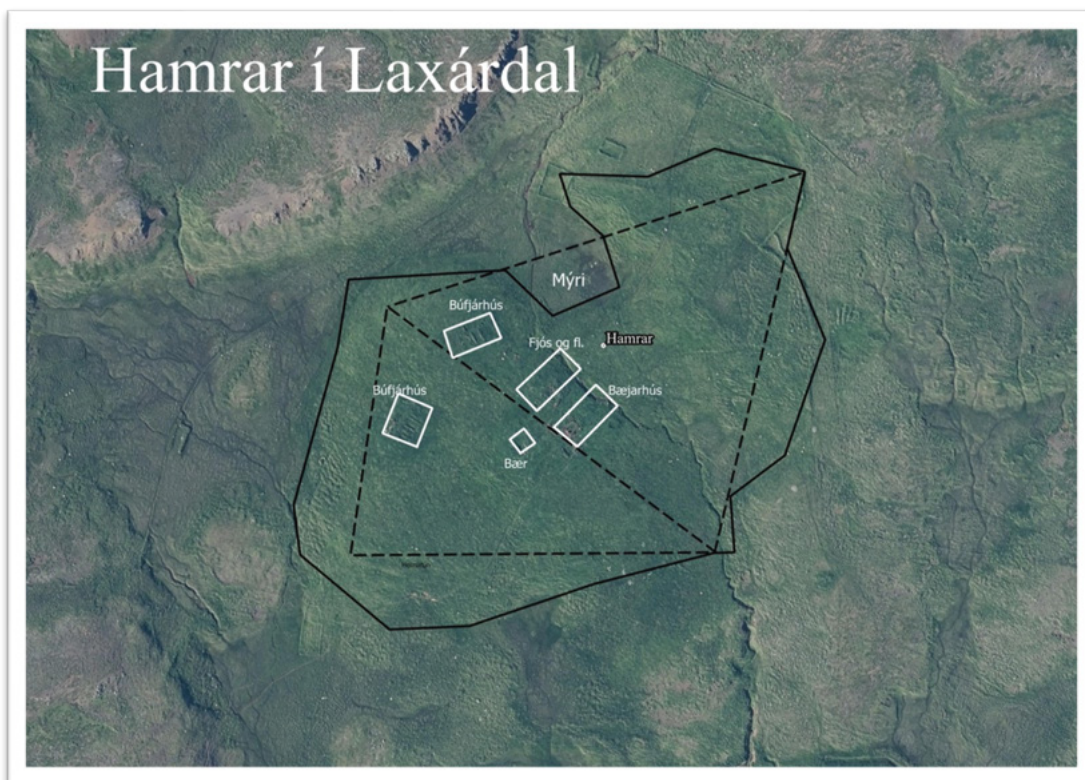
Þá voru einnig skoðuð gömul túnakort frá 1917 (Mynd 8). Fimm byggingar eru merktar inná kortið og skráð sem Búfjánhús x 2, Bær, Fjós og fl. og Bæjarhús. Það er túlkað sem svo að rústir sem sjást í dag eru hluti af byggingum sýndar á túnakorti frá 1917.

Mynd 7: Herfingjaráðskort (1905-1915) sýnir útlínu Hamra svæðisins. Rauða örin sýnir staðsetninguna sem höfundur telur rannsóknarsvæðið vera. (Landmælingar Íslands).

Mynd 8: Hamrar túnakort frá 1917 (Teikn. Jóhannes Guðmundsson)

Mynd 9. Hamrar túnakort útlínað og lagt yfir gervihnattarmynd frá Google af svæðinu. (Magnus A. Sigurðsson 2023)

Fornleifaskráning rannsóknarsvæðisins

Höfundur yfirfór rannsóknarsvæðið að Hömrum 3. desember 2023. Allt svæðið var gengið og skoðað á einum degi í köldu en þurru veðri með lítilli snjóföln á jörðu. Útlínur rústanna voru hinsvegar vel greinilegar. Það skal athugað að höfundur rannsakaði aðeins svæði innan þess sem um ræðir í rannsókn þessari (Mynd 2). Það eru fleiri rústir sem ekki eru aldurssettar sem sjást á gervihnattarmyndum í nágrenni rannsóknarsvæðisins og þarf því að fá aðra fornleifaskráningu ef á að fara í framkvæmdir utan þess svæðis sem um ræðir í skýrslu þessari og í samráði við Minjastofnun Íslands. Könnunin var framkvæmd með Trimble GeoExplorer 6000 Series handmæli til að skrá mögulegar fornminjar og skráningarupplýsingar fluttar inn í QGIS og lagaðar að svæðinu.⁴

Alls voru 11 minjar skráðar (Tafla 1). Allar þær eru túlkaðar sem mögulegar fornminjar sem eru yfir 100 ára og falla undir lög um varðveislu fornminja og þarfnast 15m helgunarsvæðis í kringum sig. Allar rústirnar eru taldar vera hluti af bæjarstæðunni sem sýnd er á túnakorti frá 1917 (Mynd 8, 9).

Nr	Teg.	Hættumat, Hætta	Ástand	Aldur	Minjagildi	Friðlýst	Mótv.
3164-01	Búfjárhús/ tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 ⁵ mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-02	hringlaga haugur/efni/ mannvistarleifar	Framkvæmdir, Líklegar	lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-03	Fjos og. fl. /tóft	Framkvæmdir, Líklegar	lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-04	Fjos og. fl. /tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn

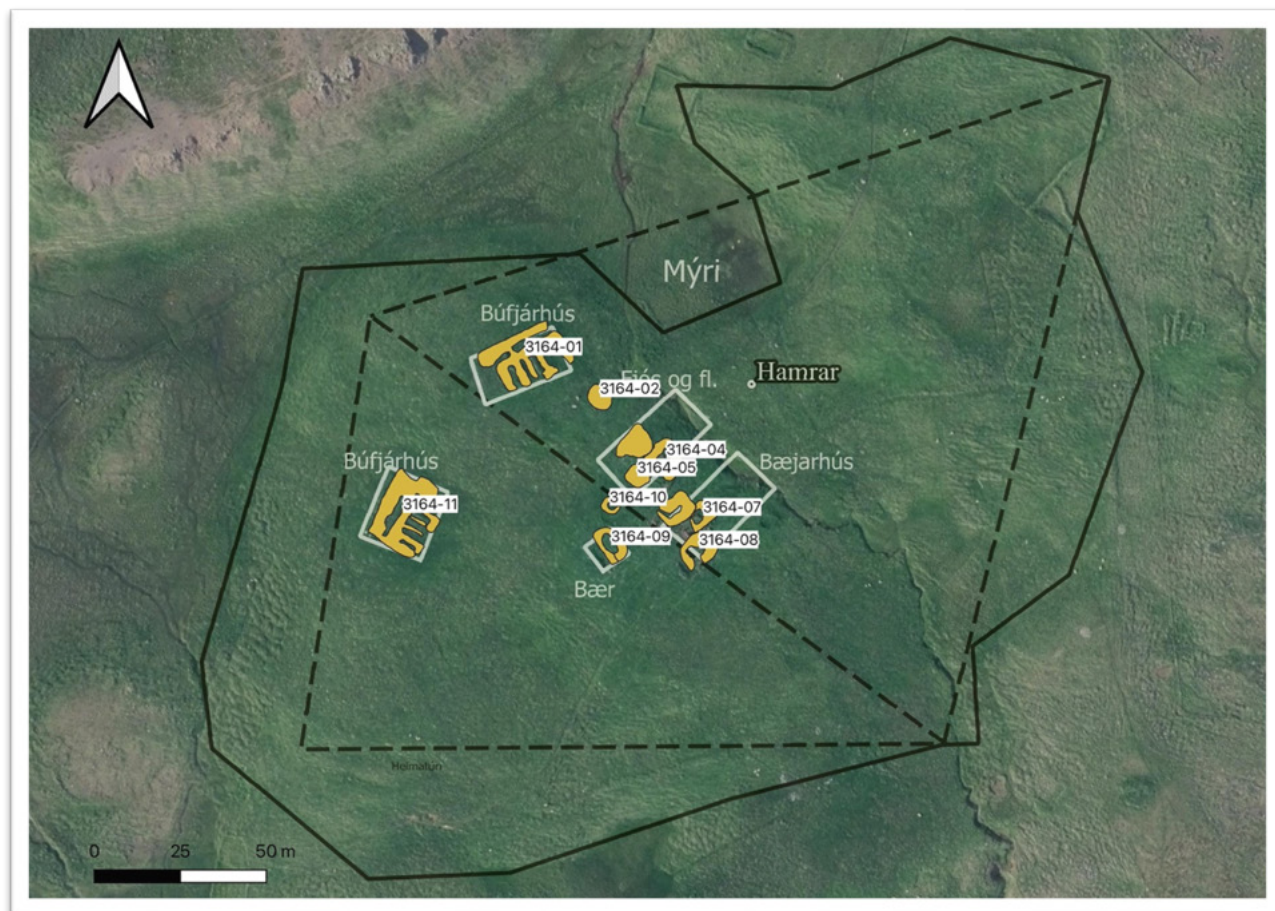
⁵ Þetta er ártal er frá tíma sem sýnir landamerki á túnakorti (Mynd 8,9).

3164-05	Fjos og fl. /tóft	Framkvæmdir, Líklegar	lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3		Rannsókn
3164-06	Bæjarhús/híbýli/tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-07	Bæjarhús/híbýli/tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-08	Bæjarhús/híbýli/tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-09	Bær/híbýli/tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-10	Bær/beðaslétta/ mannvistarleifar	Framkvæmdir, Líklegar	lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn
3164-11	Búfjárhús/tóft	Framkvæmdir, Líklegar	Sæmilegt/lélegt	Frá 1917 mögulega eldri	Lítið, 3	Nei	Rannsókn

Tafla 1. Tafla yfir skráðar fornleifar/minjar í landi Hamrars

Mynd 10: Minjar sem fundust við fornleifarannsóknina staðsettar á rannsóknarsvæðinu. (KM 2023)

Mynd 11 – Hnit fornleifaskráninga rannóknarsvæðis 3164 lögð yfir 1917 Hamra Túnakort (KM 2023)

Ráðleggingar

Minjar sem fá einkunn hærri en 3 ætti að forrannsaka og meta svo framhaldið. Þegar rannsaka þarf einfaldar fornleifar eins og túngarða eða svipuð mannvirki er oft gerður þverskurður gegnum þau og snið teiknað upp. Við þá vinnu finnast stundum munir sem gefa vísbendingu um aldur. Svæðið er myndað og leitað er eftir gjóskulagi til að aldursgreina ef þurfa þykir. 11 minjar voru greindar með fornleifagildi 3 (Mynd 8).

Landeigendur eru meðvitaðir um þessar minjar og hefur þegar verið tilkynnt um staðsetningu þeirra. Líklega má sneiða hjá fornleifum í flestum ef ekki öllum tilfellum, en ef ekki þarf að bregðast við því. Bent er á að allar minjar eldri en 100 ára séu friðaðar og þeim fylgir friðunarsvæði 15 m frá ystu mörkum þeirra. Sjá meðfylgjandi fornleifaskrá fyrir frekari upplýsingar.

Varast ber að nýta svæðin í kringum fornleifar sem geymslustaði eða brautir fyrir vélar og tæki, eða efnisgeymslur af hverju tagi nema að leyfi Minjastofnunar Íslands komi til, með eða án skilmála sem stofnunin kann að setja.

Leita þarf leyfis Minjastofnunar Íslands fyrir raski á minjum í öllum tilfellum og stofnunin ákveður umfang og setur þá skilmála sem henni kann að þykja nauðsynlegir. Ef talið sé að öryggi minjanna verði ekki tryggt þarf að sækja um leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja. Samkvæmt íslenskum lögum um menningarminjar skal eftirfarandi reglum fylgt finnast fornminjar.⁶

Fundur fornminja

Finnast fornminjar (forngripir eða fornleifar) sem áður voru ókunnar, t.d. undir yfirborði jarðar, sjávar, vatns eða í jökla, skal skýra Minjastofnun Íslands frá fundinum svo fljótt sem unnt er. Sama skylda hvílir á landeiganda og ábúanda er þeir fá vitneskju um fundinn.

Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskonun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo

⁶ <https://www.minjastofnun.is/minjar/fridadar-fornleifar/>

fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands.

Mynd 12 – Skráðar rústir að Hömrum með 15m friðunarsvæði (KM 2023)

Heimildarskrá

Annálar 1400-1800. 1-8. bindi. Hið íslenska bókmenntafélag. Reykjavík, 1927-1932.

Einarsson, B. F., 2018. **(2815)** *Fornleifaskráning í landi Hróðnýjarstaða í Dalabyggð vegna fyrirhugaðs vindorkugarðs.*

Helgason, G. & Gylfadóttir, R.G. 2019. **(2157)** *Sólheimar í Dalabyggð. Aðalskráning forminja vegna vindorkugarðs. FS 768-19411.* Fornleifastofnun Íslands.

Johnsen, J. 1847. *Jarðatal á Íslandi*, Kaupmannahöfn.

Magnússon, A. og Vídalíns. P. 1925-1927, *Jarðabók VII*. Kaupmannahöfn.

Martin, K. 2023. **(3038)** *Fornleifaskráning í Ljárskógum, Dalabyggð.*

Hamrar, Ari Gíslason (1967). Örnefnastofnun Íslands.

Pétursson, E.G. (2003). *Dalasýsla: sýslu- og sóknarlýsingar*. Sögufélag.

Tetzschner, R.K & Traustadóttir, R. 2023. **(3120)** *Ljárskógar Fornleifaskráning vegna deiliskipulags.*

Zoega, B. & Leifsdóttir, Y. 2022. **(2812)** *Fornleifaskráning vegna breytinga á hluta Laxárdalsvegur í Hrútafirði.* Byggðasafn Skagfirðinga.

<http://www.minjastofnun.is/minjar/>

www.sarpur.is

www.manntal.is

www.nafnið.is

www.islandskort.is

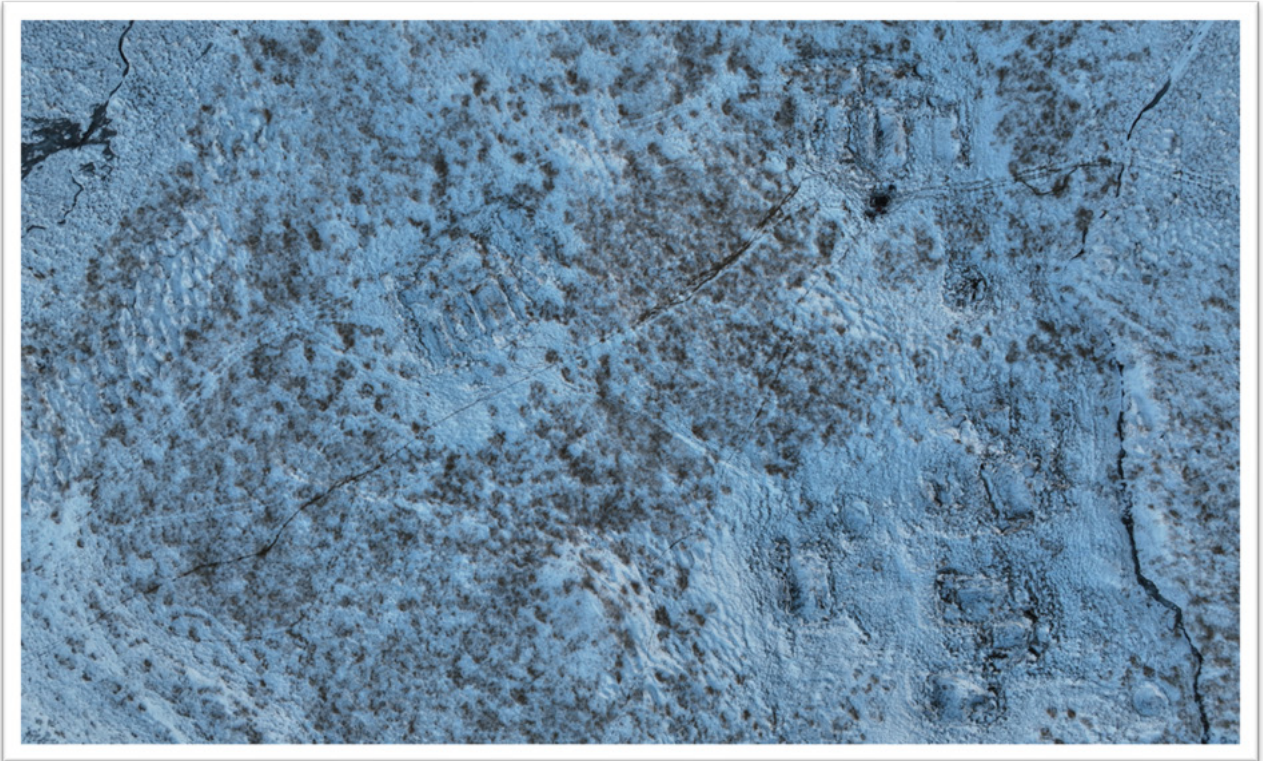
www.lmi.is

<https://www.map.is/minjastofnun/>

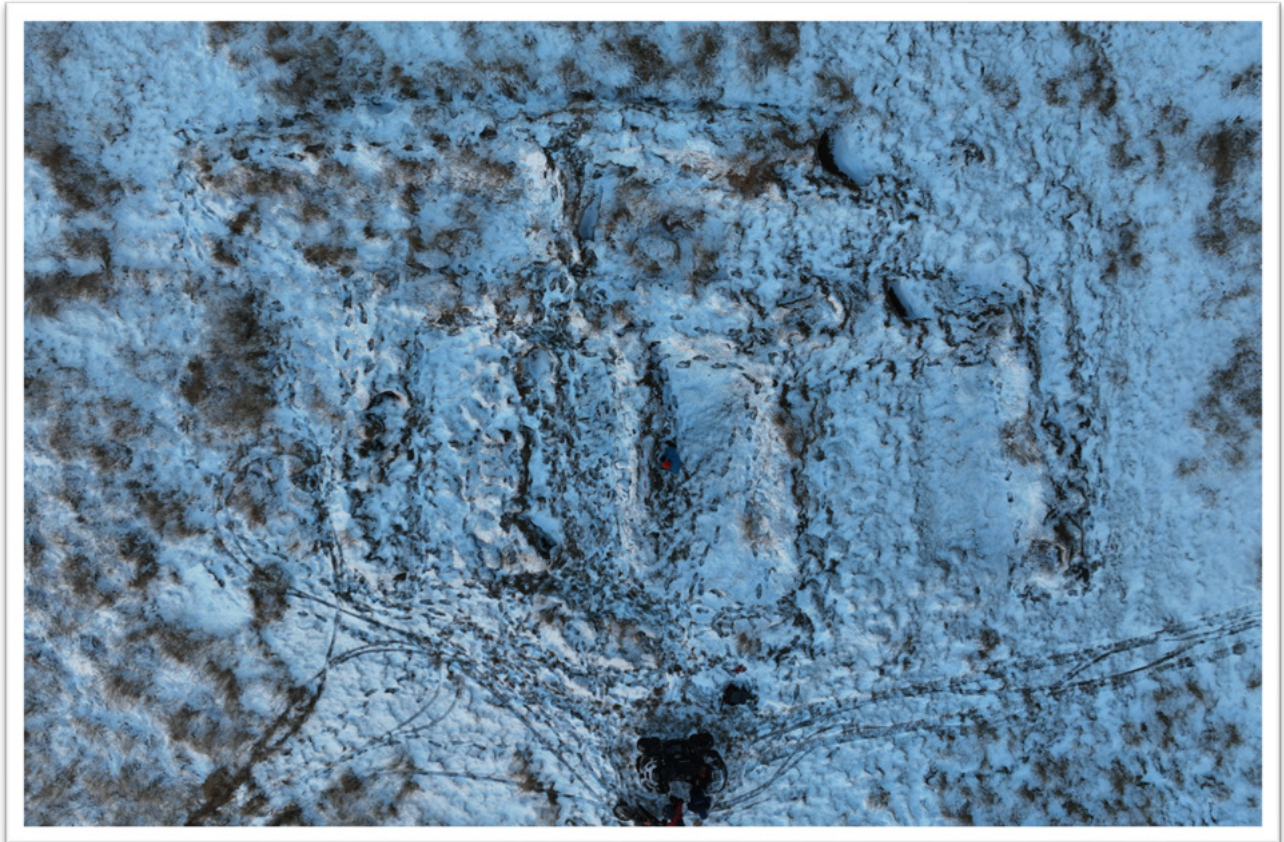
<https://www.althingi.is/lagas/nuna/2012080.html>

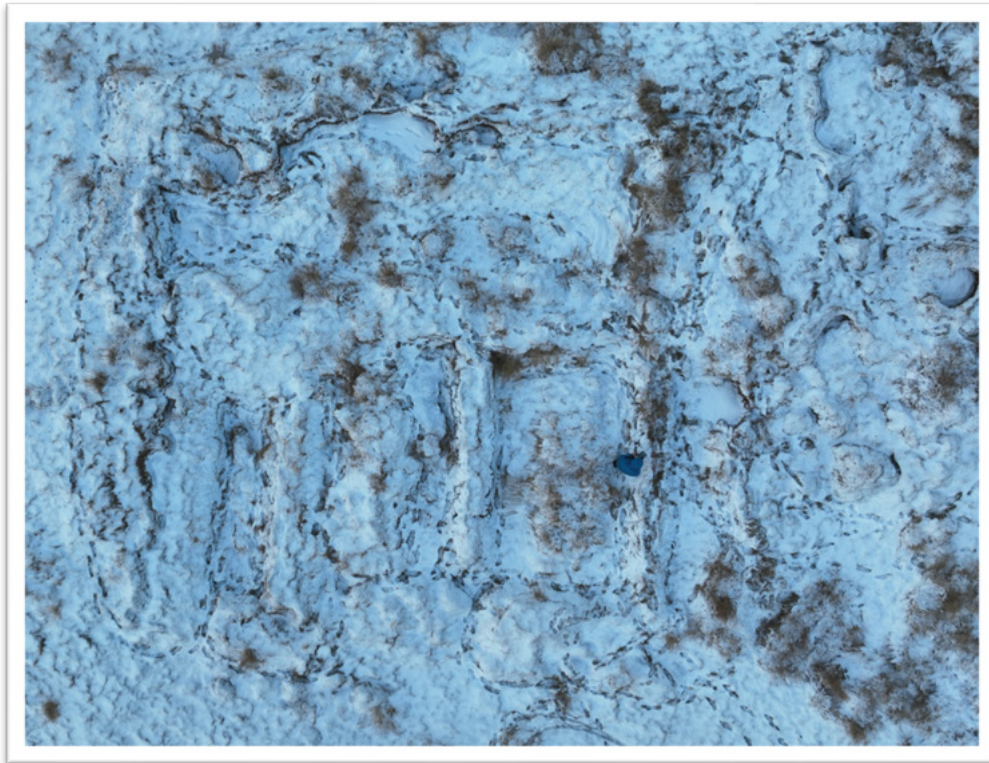
Mynd 13: Yfirlitsmynd yfir rannsóknarsvæðið að Hömrum (KM 2023)

Mynd 14: Yfirlitsmynd yfir rannsóknarsvæðið að Hömrum (KM 2023)

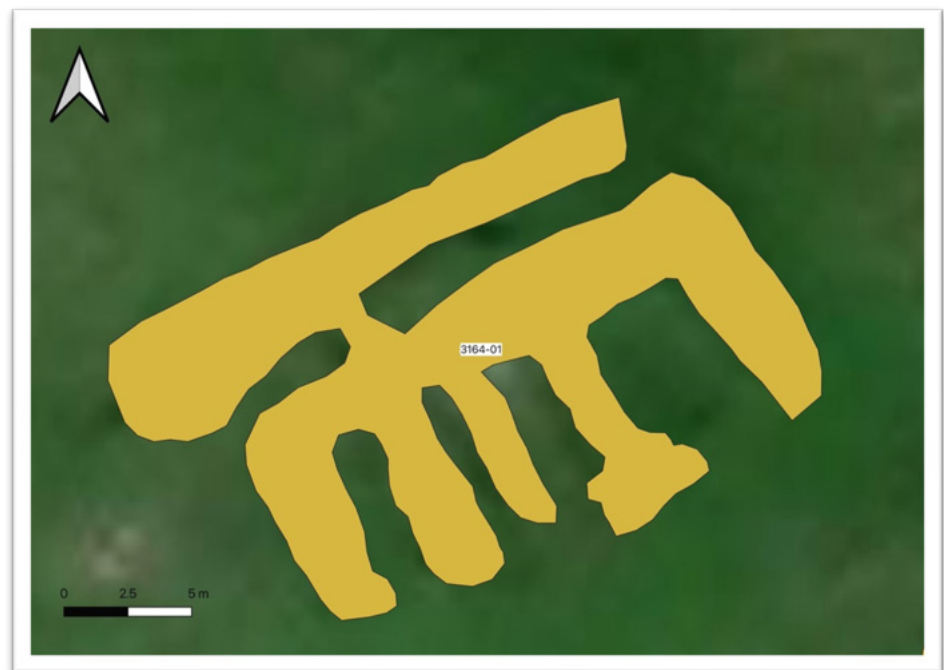
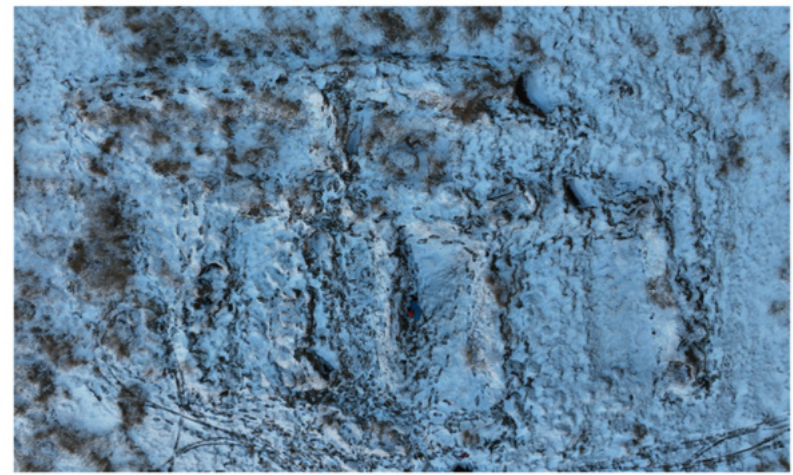

Mynd 14: Yfirlitsmynd yfir minjar 3164-01 (KM 2023)

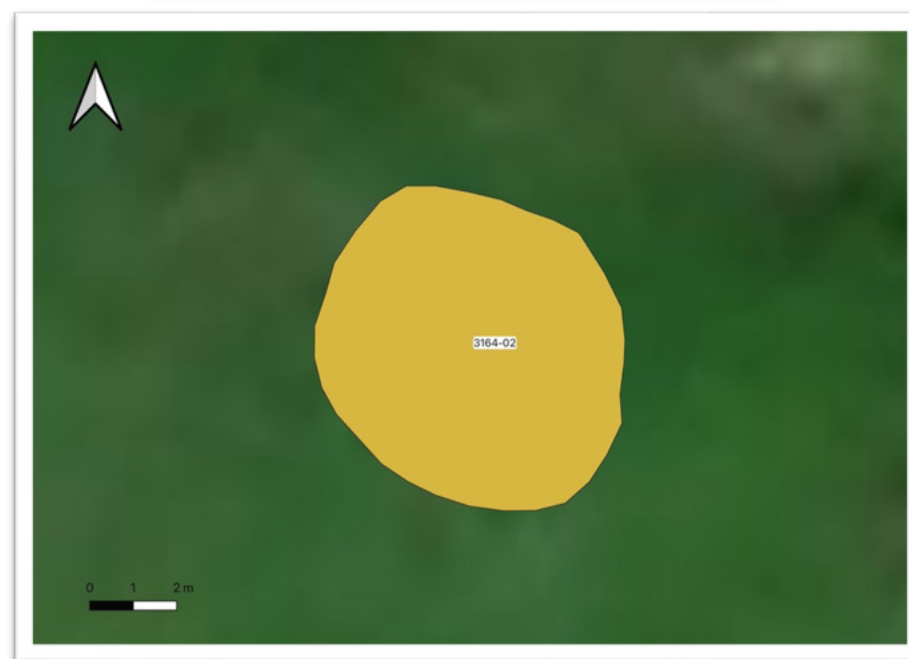
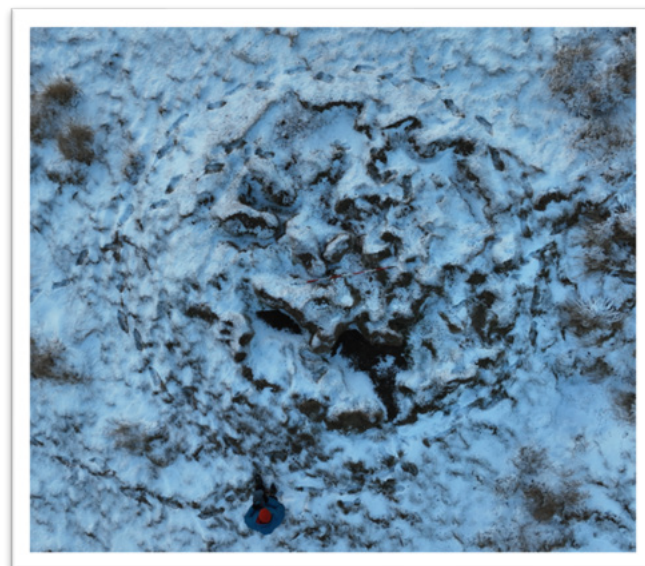

Mynd 15: Yfirlitsmynd yfir minjar 3164-11 (KM 2023)

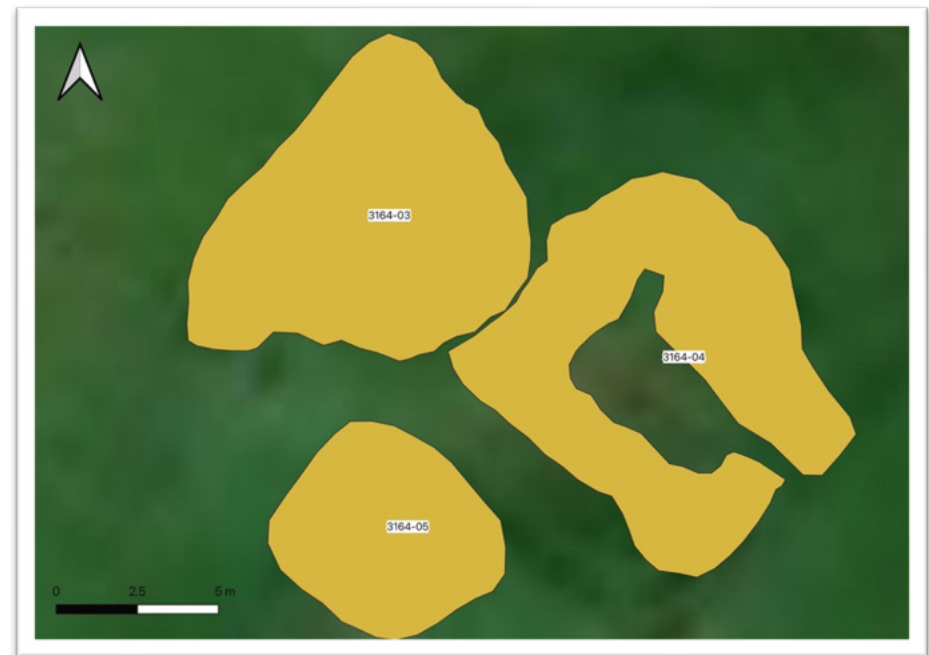
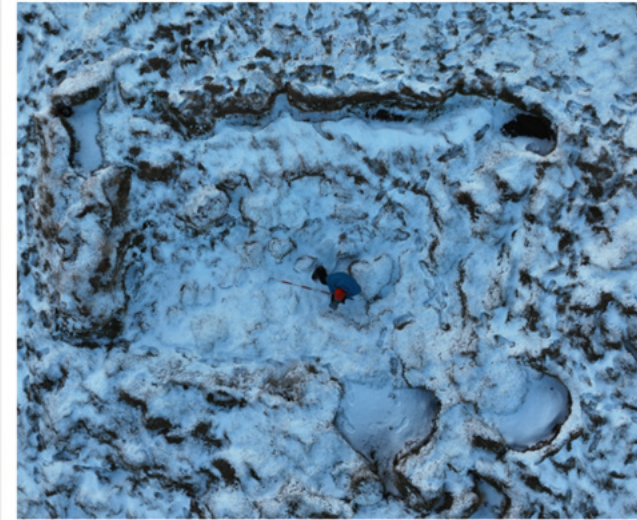
Aðal nr.	3164-01
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385174, N 525580
Tegund Minja	Búfjárhús/tóft
Ástand	Sæmilegt/lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett í norðurhluta rannsóknarsvæðisins uppá hól
Lýsing	Veggir úr torfi og grjóti. Túlkað sem gamla búfjárhúsið sem skráð er á túnakorti. Stórt rétthyrnt mannvirki með milliveggi. Veggir allt að 1.4m þykkir og 0.8m hátt. Byggingin er um 20m x 14m í heild.
Annað	Túlkað sem gamla búfjárhúsið sem skráð er á 1917 túnakorti

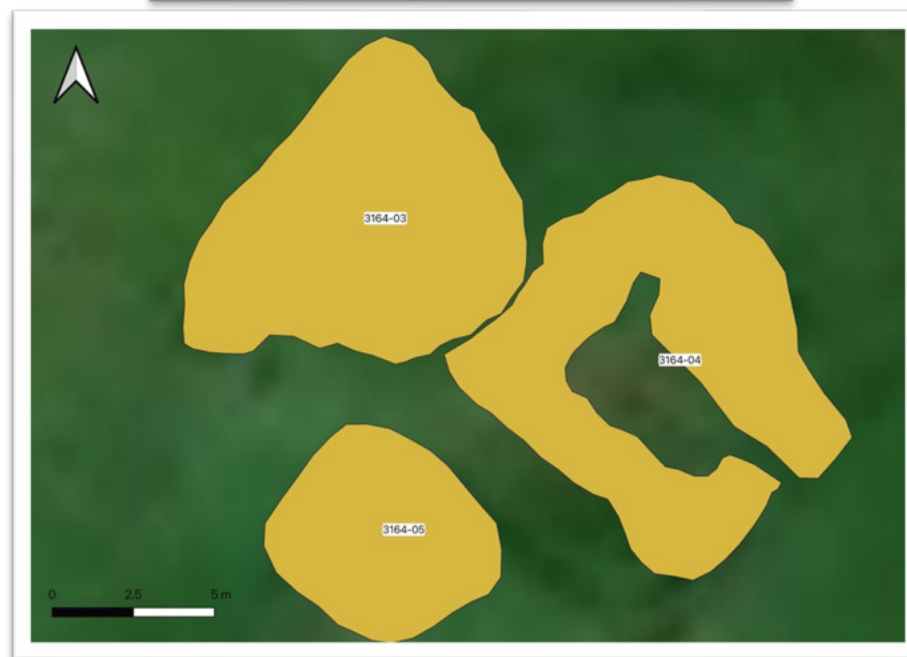
Aðal nr.	3164-02
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385192, N 525566
Tegund Minja	hringlaga haugur/efni/mannvistarleifar
Ástand	lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett um 10m suð-austur af nr. 3164-01
Lýsing	7m þvermál hringlaga haugur/efni. Um það bil 1.2m á hæð frá hæð jarðar í kring.
Annað	

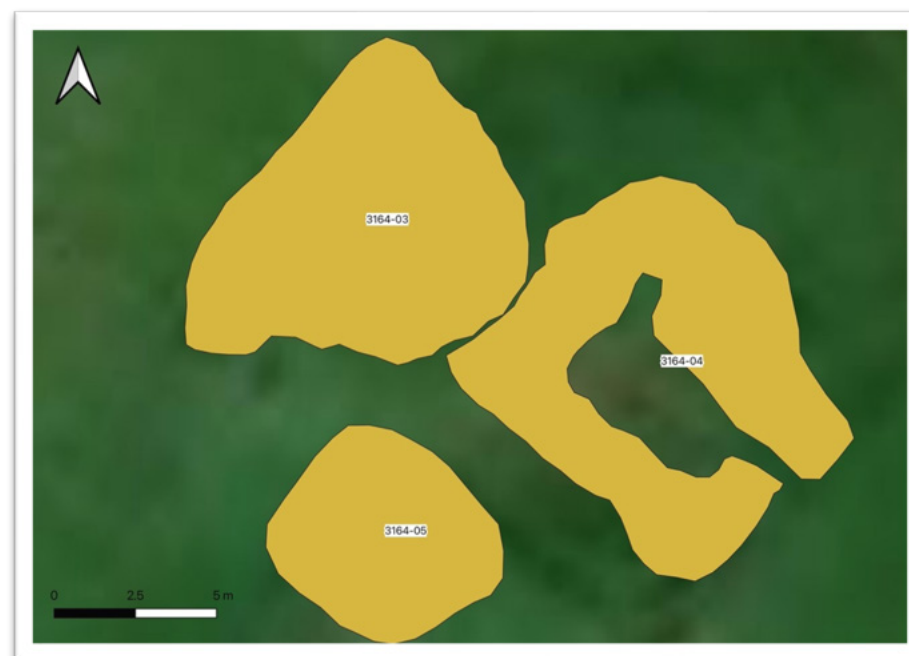
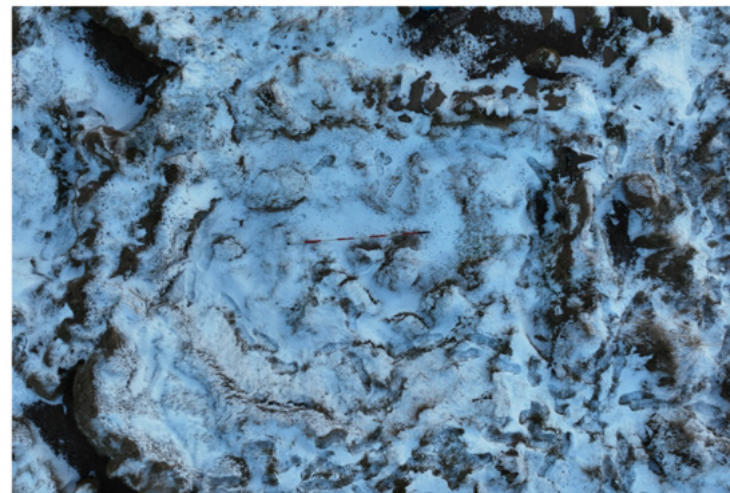
Aðal nr.	3164-03
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385203, N 525552
Tegund Minja	Fjós og fl./tóft
Ástand	Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett um 8m suð-austur af nr. 3164-02. Við hliðina á nr. 3164-04. Mögulega hluti af stærra mannvirki með nr. 3164-04
Lýsing	Veggir úr torfi og grjóti. Óreglulegt form, veggur hruninn. Suðurhliðin best varðveitt. Um 7m langt, 1.05m breitt og 1m hátt.
Annað	

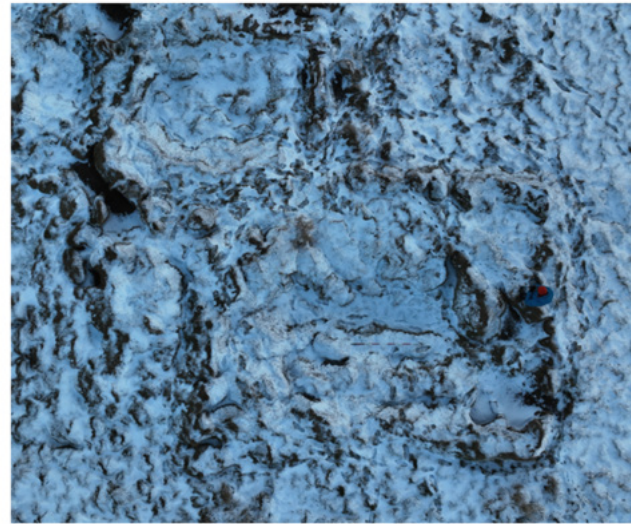
Aðal nr.	3164-04
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385211, N 525548
Tegund Minja	Fjós og fl./tóft
Ástand	Sæmilegt- lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Við hliðina á nr. 3164-03
Lýsing	Veggir úr torfi og grjóti. Rétthyrnt. Veggir um 6-7m langir, 1.2m breiðir, 1.1m háir. Mikið hrúnið. Mögulega hluti af sömu byggingu og 3164-03.
Annað	

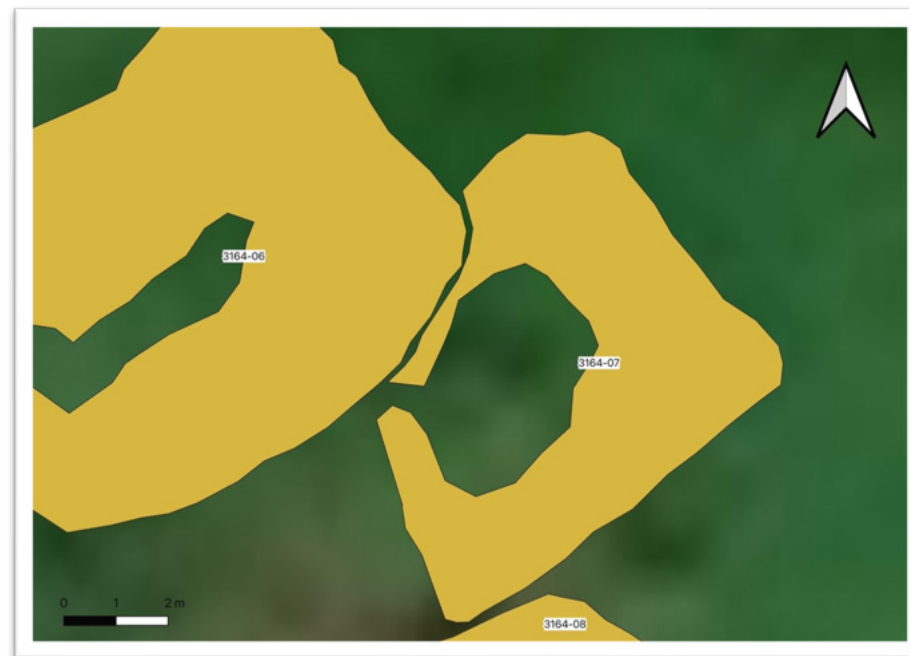
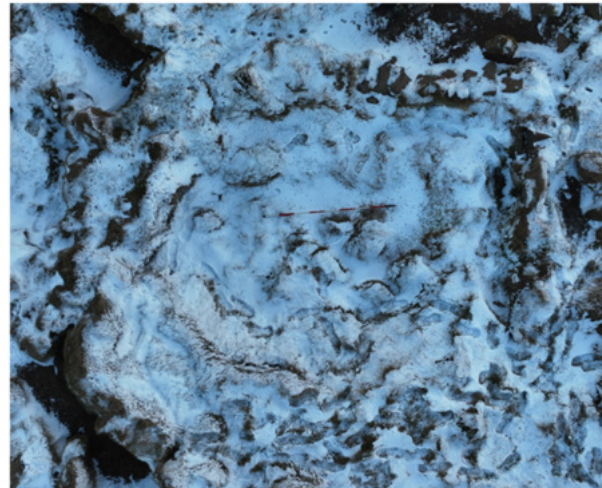
Aðal nr.	3164-05
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385203, N 525543
Tegund Minja	Fjós og fl./tóft
Ástand	lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett um 2m vestur af nr. 3164-04
Lýsing	Nokkurnvegin hringlaga, um 6m í þvermál. 0.7m hátt og 1.04m breitt, 3-4 steina hæð. Best varðveittu veggirnir á austurhlið.
Annað	

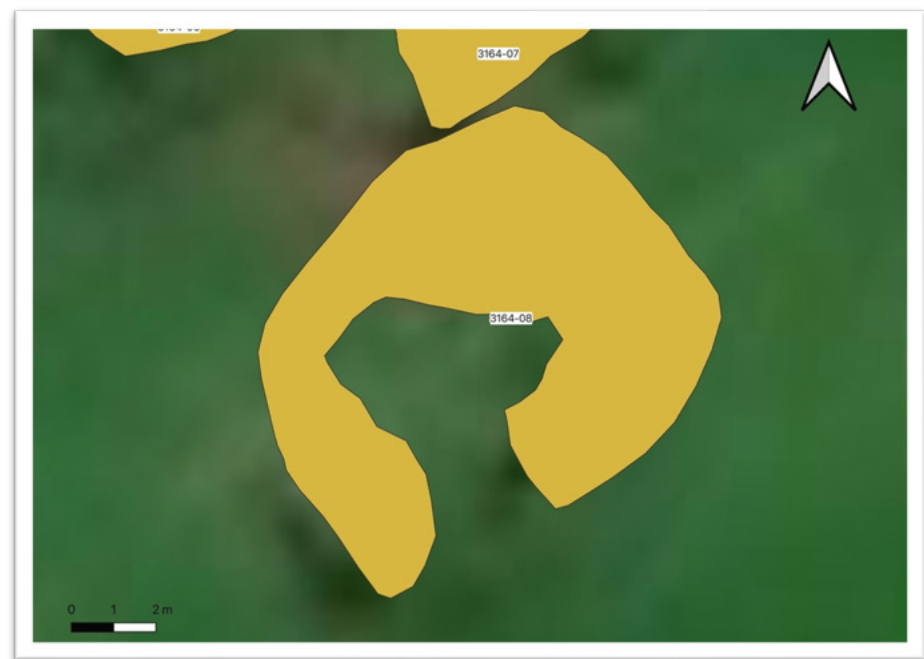
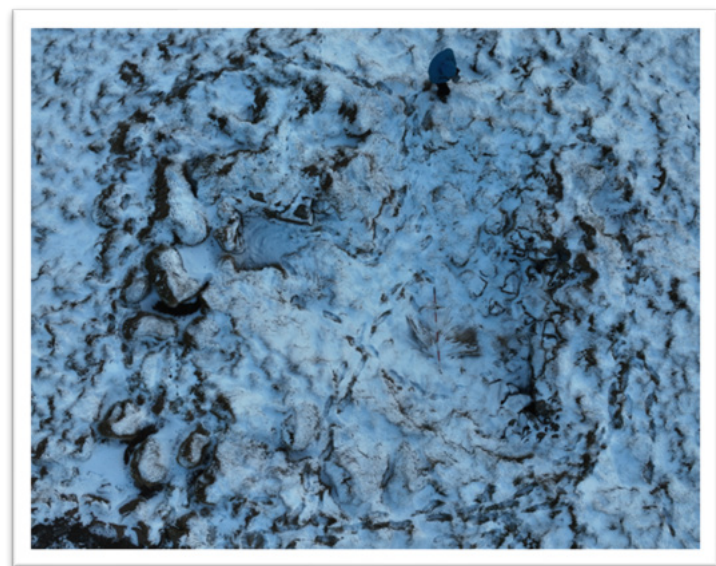
Aðal nr.	3164-06
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385215, N 525533
Tegund Minja	Bæjarhús/Híbýli//tóft
Ástand	Sæmilegt – Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett um 7m suð-vestur af nr. 3164-05 og við hlið nr. 3164-07
Lýsing	Veggir úr torfi og grjóti. Rétthyrnt, um 9 x 8m, 1m breitt og 0.95 m hátt. 2-3 laga hæð. Mögulega er inngangsop á vesturhlið. Best varðveittu veggirnir á norð-vestur hlið. Veggir hafa hrunið inn frá norður og suðri.
Annað	

Aðal nr.	3164-07
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385221, N 525532
Tegund Minja	Bæjarhús/Híbýli//tóft
Ástand	Sæmilegt – Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Við hlið nr. 3164-07, bæði mögulega hluti af sama mannvirki
Lýsing	Rétthyrn rými. Í sæmilegu ástandi. Hluti veggs sýnilegur með steinhleðslu. 1.7m brett, 0.4m hátt. 6m x 7m í heild.
Annað	

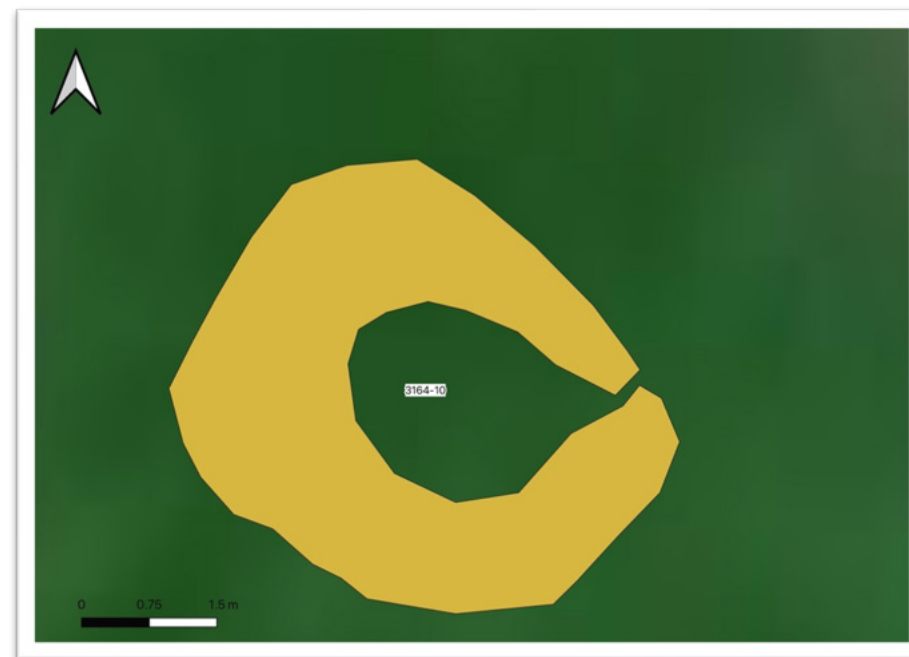
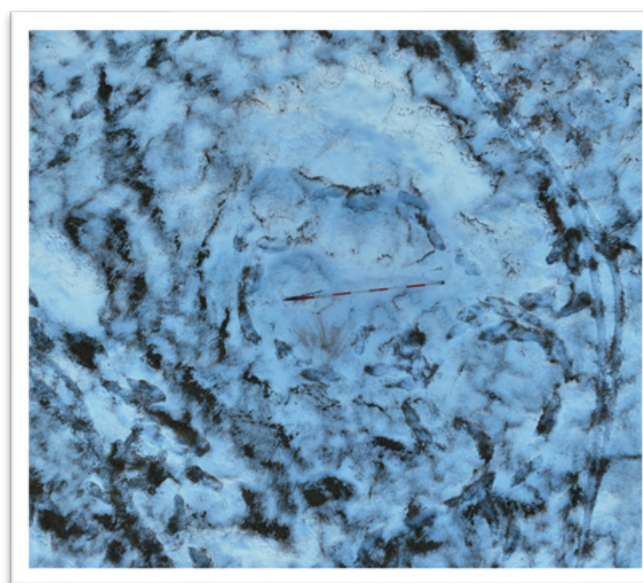
Aðal nr.	3164-08
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385221, N 525522
Tegund Minja	Bæjarhús/Híbýli//tóft
Ástand	Sæmilegt – Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett lengra í suður af rannsóknarsvæðinu
Lýsing	Veggir úr torfi og grjóti. Ferhyrnt. Standandi steinveggir í um 1.2m hæð, 1.1 breidd. Stórir kassalaga steinar flatir að ofan og neðan.
Annað	

Aðal nr.	3164-09
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385196, N 525523
Tegund Minja	Bær/Híbýli//tóft
Ástand	Sæmilegt – Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett 12m vestur af nr. 3164-06.
Lýsing	Veggir úr torfi og grjóti. Rétthyrnd bygging. Veggir í góðu ástandi á suð-vestur og norð-austur hlið allt að 7 steina hæð. Vegg hæð allt að 1.25m and breidd að 1.4m. Byggingin er um 9m x 6.8m í heild.
Annað	

Aðal nr.	3164-10
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385195, N 525534
Tegund Minja	Bær/beðaslétta/mannvistarleifar
Ástand	Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett 3m norður af nr. 3164-09
Lýsing	Hringlaga form. Ekki viss um notkun. Yfirborð lækkar um 1.2m m.v. umhverfi sitt. Mögulega gryfja (pit) fyrir dýr eða annað.
Annað	

Aðal nr.	3164-11
Sysla	Laxárdalur
Sveitarfélag	Dalabyggð
Landareign	Hamrar
Skrásetjari	Dr. Kevin Martin
Dags.	03.12.2023
GPS Staðsetning, ISN 93	E 385136, N 525532
Tegund Minja	Búfjárhús/tóft
Ástand	Sæmilegt – Lélegt
Aldur	1917 Mögulega eldri?
Minjagildi, Einkunn	Litið, 3
Varðveislugildi, Einkunn 2	Litið, 3
Friðlýsa	Nei
Friðýst	Nei
Lega of staðhættir	Staðsett í vesturhluta rannsóknarsvæðisins
Lýsing	Stór bygging með nokkrum rétthyrndum innri rýmum. Veggir úr torfi og grjóti. Best varðveitta hliðin er á suður og vesturhlið. Veggir allt að 1.5m þykkir og 1.1m hátt. Byggingin er um 21m x 12m í heild.
Annað	Talið vera búfjárhúsið sem er á túnakorti frá 1917.

